

بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت و ناهنجاری‌های رفتاری در بین دختران دبیرستان منطقه یک شهر سیرجان

مهديه مجيبان^۱، محمد بخشوده^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۱۱/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۹/۰۵

چکیده

اینترنت، به خودی خود ابزاری بی ضرر است، اما استفاده بیش از حد و نادرست از آن، خطر اعتیاد به آن را به دنبال دارد. این پدیده مشکل عمده‌ای را برای بهداشت روانی جامعه ایجاد کرده است. اعتیاد اینترنتی، انسان‌ها را به افرادی رها شده تبدیل کرده و بر روابط اجتماعی آنان تأثیر می‌گذارد. هدف از این تحقیق، بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت و ناهنجاری‌های رفتاری در بین دختران دبیرستان منطقه یک شهر سیرجان انجام پذیرفته است. روش به کار رفته در این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی، به صورت پیمایشی از نوع توصیفی و تحلیلی است. بدین منظور از بین جامعه آماری به تعداد ۷۹۰ نفر، بر اساس محاسبات جدول کوکران و مورگان، تعداد ۲۵۸ نفر در بین سه دبیرستان دخترانه منطقه یک به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای هدفمند انتخاب شدند، و با استفاده از آزمون محقق ساخته اعتیاد به مواد مخدر و ناهنجاری‌های رفتاری مورد ارزیابی قرار گرفتند. اطلاعات به دست آمده با استفاده از رگرسیون و واریانس چند متغیره در نرم افزار SPSS، نسخه ۲۱ تحلیل شد. نتایج این پژوهش نشان داد که بین تحصیلات، سن و روابط خانوادگی و اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد. بیشترین سن استفاده از اینترنت در بین دانش‌آموزان ۱۶ ساله، بالاتر از بقیه دانش‌آموزان است و تعداد ۲۲/۲ درصد از دانش‌آموزان بیش از ۵ ساعت در شبانه روز، وقت خود را صرف استفاده از اینترنت می‌کنند. در ناهنجاری‌های رفتاری استفاده از اینترنت، برنامه‌های مشاهده شده توسط دانش‌آموزان رشته تجربی بیش از ادبیات و بعد ریاضی بود، اما در ساعات استفاده از فضای سایبری، دانش‌آموزان رشته تجربی به طور معناداری، بیش از ادبیات و رشته ریاضی بودند. میانگین متغیرهای اعتیاد به مواد مخدر، فرار از خانه، انحراف جنسی و افت تحصیلی با افزایش سن افزایش یافت و این اختلالات در دانش‌آموزان و رشته تحصیلی رابطه معناداری وجود داشت.

واژگان کلیدی: اینترنت، اعتیاد به اینترنت، ناهنجاری رفتاری، دانش‌آموزان

۱- دانشجو کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سیرجان، ایران، (نویسنده مسئول)،

mojibiyani.mahdiye@yahoo.com - ۰۹۱۳۳۴۷۲۳۳۹

۲- مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد سیرجان، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

از نیمه قرن بیستم با بروز و شکل‌گیری تحولات پرشتاب علمی-تکنولوژی، جهان وارد عصر جدیدی گردید. نخست با ورود رایانه به عرصه فناوری، زندگی انسان دستخوش تحول شد و در پی آن با تسهیل در روند ارتباطات، کوچک شدن دنیا شتاب گرفت که در این روند شبکه جهانی اطلاع‌رسانی (اینترنت) سهم به‌سزایی داشت. در این تحول، فرصت‌ها و چالش‌ها، بیم‌ها و امیدها، به موازات هم در برابر جوامع انسانی قرار گرفتند. گسترش استفاده از اینترنت با تمامی جنبه‌های زندگی از جمله مدرسه، محل کار، خدمات بانکی، تجارت، پرداخت مالیات و حتی رأی‌گیری تلفیق شده است. مهم‌ترین تغییراتی که این فناوری به وجود آورده است به وسیله مارشال مک لوهان در یک عبارت خلاصه شده است و آن تبدیل جهان به یک دهکده جهانی است. بدین معنی که مردم نقاط مختلف در سراسر کره زمین به مثابه یک دهکده، امکان برقراری ارتباط با یکدیگر و اطلاع از اخبار و رویدادهای جهانی را دارند. از اینرو، همزمان با دسترسی گسترده افراد به اینترنت، شاهد نوع جدیدی از اعتیاد اینترنتی هستیم که مسئله اصلی و خاص عصر اطلاعات است. همانند انواع دیگر اعتیادها، اعتیاد به اینترنت با علائمی همراه است که از آن قبیل می‌توان به افسردگی، کج خلقی، احساس تنهایی، اضطراب و ناآرامی اشاره کرد (عزیزی، ۱۳۸۱). پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد، زمانی که دانش‌آموزان استفاده بیشتری از اینترنت می‌کنند، زمان کمتری برای درس خواندن یا انجام دادن تکالیف در طی روز خواهند داشت و این امر به افت تحصیلی و افزایش نابهنجاری‌های اجتماعی منجر می‌شود؛ لذا هدف از این تحقیق، بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت و نابهنجاری‌های رفتاری در بین دختران دبیرستان منطقه یک شهرستان سیرجان است.

فضای مجازی، نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی است که با اینکه عمر خیلی زیادی ندارد، توانسته است به خوبی در زندگی مردم جا باز کند. مردم بسیاری، در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند (شکرپیگی، ۱۳۹۱). گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین، منجر به ایجاد تغییر در وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان گردیده است، که از جمله آن به کاهش نقش خانواده و مدارس به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین و معلمان با جوانان و نوجوانان، شکاف نسلی به دلیل رشد تکنولوژی، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و معلمان و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می‌توان نام برد. در موضوع ازدواج نیز مسائلی چون ناپایداری

ازدواج‌ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت‌هایی برای ازدواج، ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در زمان نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه‌های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش تنوع‌طلبی جنسی مردان را می‌توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه‌های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت، سبب کم‌رنگ شدن حریم‌های دینی در روابط خانوادگی گردیده است (ستارزاده، ۱۳۹۱). با توجه به افزایش فزاینده استفاده از اینترنت در کشور و استقبال جوانان و نوجوانان از این پدیده و از آنجا که اینترنت، صرف‌نظر از مزایای فراوانی که به دنبال دارد، می‌تواند عواقب ناخوشایندی را نیز سبب شود، شناسایی اثرات منفی آن بر کاربران به ویژه بر سلامت جسمی آنان، اهمیت فراوانی دارد. دانش‌آموزان دختر از جمله اقشاری هستند که با توجه به موقعیت قرار گرفته در آن، از اینترنت استفاده فراوانی دارند. مهم‌ترین مساله‌ای که امروزه جوانان و نوجوانان ما با آن درگیر هستند استفاده از فضای مجازی و مواجه شدن با مخاطرات اجتماعی است. چرا که آنان با وابستگی شدید به فضای مجازی، چه بسا از خانواده فاصله می‌گیرند و در انتخاب مسیر درست دچار سردرگمی می‌شوند. از آنجایی که شبکه‌های دوست‌یابی در کشور ما رو به افزایش است و خانواده‌ها را با مشکلات عدیده‌ای مواجه نموده است، بهتر است تا برنامه‌ریزی دقیق برای شناسایی، پیشگیری و کاهش جرایم صورت گیرد و پژوهش‌های زیادی انجام شود و برای رفع معضلات و آسیب‌های جدی مرتبط، تدبیری اندیشیده شود. آنچه که بر اهمیت و ضرورت این تحقیق می‌افزاید، استفاده روزافزون از اینترنت و به تبع آن افزایش فقر حرکتی و همچنین عدم آگاهی کاربران از عوارض استفاده نادرست و زیاد از این تکنولوژی، عواقب خطرناکی را به دنبال خواهد داشت. بنابراین انجام پژوهش‌های کاربردی در این خصوص ضروری به نظر می‌رسد.

اینترنت، شبکه‌ی گسترده جهانی است که شبکه‌های مختلف رایانه‌ای در اندازه‌های متعدد و حتی رایانه‌های شخصی را با استفاده از سخت افزارها و نرم افزارهای گوناگون و با قراردادهای ارتباطی به یکدیگر متصل می‌کند. این شبکه جهانی از طریق خطوط تلفن، رایانه‌های شخصی و یا شبکه‌های رایانه‌ای را به یکدیگر متصل می‌کند و با اختصاص نشانی‌های الکترونیکی مشخص به هریک از آنها، برقراری ارتباط سریع و گسترده را میان کل کسانی که به شبکه متصل هستند، فراهم می‌نماید و تبادل اطلاعات میان آنان را به صورت متن، صدا، تصویر و فیلم میسر می‌سازد (دهقان، ۱۳۸۴: ۴۵-۷۲). می‌توان گفت که شبکه اینترنت همانند یک محل مجازی ملاقات عمومی شهروندان جهان است.

شبکه جهانی اینترنت، یک نقطه تلاقی عمومی است که در آن میلیون‌ها نفر از بیش از ۱۵۵ کشور جهان با هم در رابطه قرار می‌گیرند و به کسب اطلاع درباره مسایل مختلف، گفتگو، بازی، تجارت، جستجوی علمی، مشاهده تصاویر مختلف، استماع صداها و آهنگ‌ها، مشاهده فیلم‌ها و بسیاری اقدامات دیگر می‌پردازند. اینترنت یک بانک اطلاعاتی نیست، بلکه گسترده‌ترین و با اهمیت‌ترین شبکه کامپیوتری جهان است و شاید نمونه‌ای اولیه از بزرگراه‌های اطلاعاتی ربع اول قرن بیست و یکم باشد. اینترنت در حکم مخزنی از اطلاعات خوب، بد، زشت و زیبا، اخلاقی و غیره اخلاقی می‌تواند تلقی شود (محسنی، ۱۳۸۰: ۲۳-۳۰).

هولمز در تعریف خود از اعتیاد اینترنتی، به تعریف استفاده طبیعی و معمولی اینترنت پرداخته و می‌گوید که هرگاه میزان استفاده از اینترنت به کمتر از ۱۹ ساعت در هفته برسد، در آن صورت می‌گوییم که فرد به شکل طبیعی از اینترنت استفاده می‌کند. بنابراین، از نظر هولمز، فردی که بیش از ۱۹ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کند، معتاد به اینترنت است. یونگ نیز اشاره می‌کند که فرد معتاد کسی است که حداقل ۳۸ ساعت در هفته و یا ۸ ساعت در روز، وقت خود را صرف استفاده از اینترنت می‌کند. متخصصان در زمینه آسیب‌شناسی، محدودترین تعریف را برای طبقه‌بندی استفاده از اینترنت ارائه می‌دهند. به طوری که چنانچه فرد در هفته ۲ تا ۳ ساعت از اینترنت استفاده کند، یک کاربر معمولی، و چنانچه میزان استفاده وی از اینترنت به ۸/۵ ساعت و یا بیشتر برسد، کاربری است که باید مورد بررسی‌های آسیب‌شناسانه قرار گیرد. گولدبرگ معتقد است که اعتیاد اینترنتی عبارت است از استفاده بیمارگونه و وسواسی از اینترنت، که معیارهایی همچون تحمل و علائم کناره‌گیری، از شاخصه‌های آن هستند (Lim and et al, ۲۰۰۴: ۲).

اعتیاد به اینترنت اصطلاحی بود که اولین بار به وسیله دکتر کیمبرلی یانگ مطرح گردید. این اختلال با عناوین متفاوتی از قبیل «وابستگی رفتاری به اینترنت»، «استفاده مشکل‌زا از اینترنت»، «استفاده بیش از حد به اینترنت»، «سوء استفاده از اینترنت»، «غیر سازشی و اختلال اعتیاد به اینترنت» معرفی می‌شود. اما اختلال به اینترنت در نوشته‌های اخیر کسانی چون «یانگ»، «دیویس»، «کاپلان»، «گلدبرگ»، «گروهل» و «گریفیتز» بیشتر از عناوین دیگر به کار رفته است. به طور کلی این اختلال را می‌توان به عنوان نوعی استفاده از اینترنت که بتواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند تعریف کرد (امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱).

هنجارهای اجتماعی، شیوه‌های رفتاری معینی‌اند که در جامعه متداول است. هر فردی

که در جامعه زندگی می‌کند، آن را می‌آموزد، به کار می‌بندد و انتظار دارد دیگر افراد جامعه نیز آن را انجام دهند. بنابراین هنجارها و رفتارها، قاعده، معیار و میزانی است که با آن، رفتار اجتماعی افراد در جامعه سنجیده می‌شود. هر رفتاری که با آن مطابقت پیدا کند، رفتاری بهنجار است و چنانچه مخالف آن باشد، نابهنجار نامیده می‌شود (خانیکی و همکاران، ۱۳۹۰).

فضای سایبری، محیط الکترونیکی واقعی است که ارتباطات انسانی به شیوه‌ای سریع، فراتر از مرزهای جغرافیایی و با ابزار خاص در آن، زنده و مستقیم روی می‌دهد (تقوی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶).

مارتین ایروین معتقد است اینترنت سه جزء دارد:

۱) یک سیستم کامپیوتری جهانی که از ابزارهای مشترک اتصال سخت افزار استفاده می‌کند و اطلاعات دیجیتالی را منتقل می‌سازد؛

۲) اجتماعی از مردم که یک تکنولوژی ارتباطی رایج و مشترک را به کار می‌برند؛

۳) یک سیستم اطلاعات که به صورت جهانی توزیع شده است (دهقان، ۱۳۸۴: ۴۶)؛
لفظ اعتیاد بیشتر تداعی‌گر اعتیادهای سنتی هم چون اعتیاد به الکل، نیکوتین، مواد مخدر و قمار است. اما اعتیاد از طریق اینترنت با وجهی جدیدی روبرو شده است. گسترش رایانه‌های شخصی و افزایش اتصال به اینترنت در خانه و محل کار منجر به ظهور معضلی به نام اعتیاد اینترنتی شده است. اعتیاد به اینترنت شامل اعتیاد به اتاق‌های گپ زنی، هرزه نگاری، قمار آنلاین و خریدهای اینترنتی می‌شود. همچون دیگر اعتیادها، این نوع اعتیاد نیز فرد معتاد را از خانواده و اطرافیانش منزوی می‌سازد. اعتیادهای رفتاری، همچون اعتیاد به شبکه اینترنت می‌تواند موجب تخریب سلامت، روابط، احساسات و نهایتاً روح و روان فرد شود (گرینفیلد، ۱۳۸۴: ۴۹). با وجود پژوهش‌های گسترده در سال‌های اخیر در این زمینه، هنوز توافقی بین روان‌شناسان در زمینه تعریف و اندازه‌گیری این اختلال حاصل نشده است. علاوه بر این، یک نظریه جامع که بتواند تعیین کند چگونه این اختلال به بهداشت روانی یا اجتماعی ارتباط پیدا می‌کند، وجود ندارد. کاپلان (۲۰۰۲) این اختلال را چنین تعریف کرده است: «نوعی استفاده از اینترنت که بتواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند». رایج‌ترین اصطلاح «اعتیاد به اینترنت» این است که نوعی وابستگی رفتاری به اینترنت ایجاد می‌کند (امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱: ۵۶).

به نظر دیویس استفاده از اینترنت صرفاً یک رفتار اعتیاد آمیز نیست، بلکه مجموعه‌ای

از عوامل شناختی و رفتاری را در زمینه اینترنت تشکیل می‌دهد که روی زندگی فرد اثر منفی می‌گذارد. گلدبرگ (۱۹۹۶)، اختلال اعتیاد به اینترنت را نوعی اختلال رفتاری که به عنوان مکانیسم مواجهه مورد استفاده قرار می‌گیرد و از معیارهای وابستگی به مواد (DSMIV, ۱۹۹۵) گرفته شده است، می‌داند.

گریفیتز (۱۹۹۸)، می‌گوید که اختلال اعتیاد به اینترنت، ممکن است از یک یا چند جنبه اینترنت ناشی شود، تایپ کردن، رابطه رویارویی، محتوا و فعالیت‌های اجتماعی. کاندل (۱۹۹۸)، عنوان می‌کند که هر نوع فعالیتی که باعث وارد شدن به اینترنت شود، یک اختلال است. اعتیاد به اینترنت به عنوان «اعتیاد رفتاری» مانند اعتیاد به قمار، پرخوری، تماشای اجباری تلویزیون و مانند آن، در نظر گرفته می‌شود. در این جا، فرد، نه به ماده، بلکه به آنچه که در رایانه انجام می‌دهد یا به احساسی که در هنگام انجام آن به او دست می‌دهد، معتاد می‌شود.

«رابرت فراست» اعتیاد را چنین تعریف می‌کند: «اعتیاد الگوی رفتاری ناخواسته در استفاده از یک ماده مخدر است که در شخص به طور چشمگیری درگیر استفاده از یک ماده مخدر و تأمین آن برای خود شده و نیز در فرد تمایلی به وجود می‌آید که پس از تکمیل دوره ترک، وادار شود تا به سوی ماده مخدر باز گردد (جنیفر فریز، ۱۳۸۱: ۴۲-۴۳).

در عصری که در آن زندگی می‌کنیم، به راحتی نمی‌توان اعتیاد به اینترنت را تعریف کرد. تحقیقاتی که تاکنون انجام گرفته است، فقط آزمون‌های آزمایشگاهی را شامل می‌شود که در نتیجه نمی‌تواند رابطه دقیقی بین رفتارهای ویژه‌ای که از افراد سر می‌زند و علل آن‌ها ایجاد کند. نقش این گونه تحقیقات این است که شرحی از احساسات افراد نسبت به خود و رفتارهایشان را جمع‌آوری کرده و نمی‌تواند این نتیجه را به دست دهد که فناوری خاصی مثل اینترنت واقعاً عامل چنین رفتارهایی هستند. نتایجی که این تحقیقات به دست می‌دهند صرفاً توصیفات ذهنی و خیالی خود محققان و پژوهشگران است، که قابلیت انطباق با واقعیت موجود را ندارند (جان گروهل، ۱۳۸۱: ۸۷۰).

به طور کلی باید خاطرنشان کرد که اعتیاد و وسواس به اینترنت شامل استفاده بیش از حد (بیش از ۲ ساعت در روز) و وسواس گونه از اینترنت جهت تجارت‌های آنلاین، بازی‌ها و حراجی‌های آنلاین و قمار بازی است که باعث دور شدن از اجتماع حقیقی، افسردگی، بد خوابی، چاقی و تنبلی می‌شود. بنا بر نظر کارشناسان، این پدیده با توجه به فضای تحریک کننده و جذاب اینترنت در حال گسترش است و در صورت عدم استفاده

صحیح مشکلات اجتماعی بسیاری را برای جوامع مدرن و غیر مدرن ایجاد می‌کند. خبرزدگی و اعتیاد به اطلاعات، سبب دور شدن از خانواده و محیط اجتماعی و تحت تأثیر قرار گرفتن فرد توسط رسانه‌ها و اخبار منتشر شده در فضای سایبر می‌شود. بنابراین اعتیاد به رایانه بر اساس تعاریف جامعه شناختی و روانشناسی به استفاده مداوم از رایانه و بازی‌ها و برنامه‌های آفلاین رایانه اطلاق می‌شود.

انجمن روانپزشکی آمریکا برای شناخت اعتیاد اینترنتی و افرادی که به استفاده مفرط از اینترنت معتادند، معیارهایی را مشخص کرده است که طبق آن، چنانچه بخواهیم فردی را معتاد به اینترنت بنامیم، باید حداقل سه مورد از معیارهای هفتگانه زیر، در طول یک دوره ۱۲ ماهه (یک ساله) در وی دیده شود، معیارهای پیشنهادی این انجمن شامل ۷ مورد به شرح زیر است:

۱. تحمل: این معیار به معنای صرف زمان بیشتری برای اینترنت به منظور رسیدن به رضایت است. در این شرایط، با وجود صرف همان میزان وقت، میزان رضایتمندی کاربر کمتر است و نیاز به زمان بیشتری دارد تا به همان درجه از رضایت قبلی برسد.

۲. وجود دو یا چند علامت کناره‌گیری در طی دو روز در ماه، که بعد از کاهش و یا ترک مداوم استفاده از اینترنت حاصل می‌شود. این مسئله باید موجب بروز دردها و رنج‌ها و یا اختلالاتی در عملکرد اجتماعی، فردی و یا آموزشی شود.

۳. از اینترنت به منظور تخفیف و یا اجتناب از علائم کناره‌گیری استفاده می‌شود.

۴. از اینترنت، اغلب در دوره‌های زمانی پیش از آنچه که در ابتدا مدنظر بود، استفاده می‌شود.

۵. حجم قابل توجهی از وقت، صرف فعالیت‌های مربوط به کاربری اینترنتی (برای مثال، کتاب‌های اینترنتی، بروزرهای جدید، وب، جست‌وجوی فروشندگان اینترنتی) می‌شود.

۶. به خاطر استفاده از اینترنت، از فعالیت‌های مهم اجتماعی، شغلی و یا تفریحی دست کشیده و یا کاسته می‌شود.

۷. فرد به دلیل استفاده مفرط از اینترنت، خطر فقدان روابط مهم، شغل، فرصت‌های آموزشی و شغلی را می‌پذیرد.

تحقیقاتی هم که اخیراً راجع به اعتیاد اینترنتی صورت گرفته‌اند، چندین معیار را برای اعتیاد به اینترنت و بازشناسی آن بر شمرده‌اند، سه مورد از این معیارهای مهم عبارتند از:

۱. موقعی که شخص سعی می‌کند تا از اینترنت خارج شود، احساس بی‌قراری و

بدخلقى می‌کند.

۲. از اینترنت، برای فرار از مشکلات و یا کاستن از احساس یأس و ناامیدی، گناه، اضطراب و یا افسردگی استفاده می‌شود.

۳. کاربر اینترنت در مورد میزان و وسعت استفاده خود از اینترنت، به اعضای خانواده و یا دوستانش دروغ گفته و آن را کتمان می‌کند. و نهایتاً، شخص با وجود هزینه بالای استفاده از اینترنت، مکرراً از آن استفاده می‌کند (معیدفر و همکاران، ۱۳۸۶: ۶۱-۶۲).

جهت بررسی و مطالعه اعتیاد اینترنتی از نظریه کنترل اجتماعی دورکیم، که هیروشی آن را به مسئله آسیب‌های اجتماعی تطابق داده، استفاده گردید. به اعتقاد هیروشی، «پیوند اجتماعی»، عاملی که باعث جلوگیری از رفتارهای انحرافی نوجوانان و جوانان می‌شود پیوندهای اجتماعی دارای چهار عنصر اصلی دلبستگی، تعهد، مشغولیت و اعتقاد است. ضعف هر یک از این چهار عنصر در فرد می‌تواند موجب بروز رفتارهای انحرافی او شود.

الف) وابستگی: کسانی که به دیگران وابستگی و علاقه‌ای ندارند، نگران نیستند که روابط اجتماعی خود را به خطر اندازند و به همین علت بیشتر احتمال دارد که مرتکب رفتار انحرافی شوند. وابستگی در حقیقت نوعی قید و بند اخلاقی است که فرد را ملزم به رعایت معیارهای اجتماعی می‌کند، مانند وابستگی فرزندان به والدین، اقوام نزدیک، دوستان و معلمان.

ب) تعهد: بدین معنا هر چه فرد، خود را به قیود اجتماعی متعهد می‌داند از قبول مخاطرات پرهیز می‌کند. به عنوان مثال هر چقدر میزان تعهد فرد نسبت به خانواده، شغل، دوستان و غیره کمتر باشد، احتمال ارتکاب رفتار انحرافی بیشتر خواهد بود.

ج) درگیری (مشغولیت): میزان مشغول بودن فرد به فعالیت‌های گوناگون است که باعث می‌شود برای کار خلاف وقت نداشته باشد، کسانی که مشارکت مداوم در فعالیت‌های زندگی، کار، خانوادگی و غیره ندارند و بیکارند، فرصت بیشتری برای انحراف دارند.

د) باور و اعتقاد: میزان اعتقادی است که فرد برای معیارهای قراردادی اجتماع قایل است و باعث می‌شود در حالی که می‌تواند طبق میل خود از آن‌ها تخلف کند، پای بند به آن باقی بماند، مانند باور به نیکو کاری یا حسن شهرت در بین خانواده و همسالان. بنابراین اگر فردی اعتقاد قوی به ارزش‌ها و اصول اخلاقی یک گروه نداشته باشد یا به این ارزش‌ها وفادار نباشد، احتمال گرایش وی به رفتار انحرافی بیشتر خواهد بود

(امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱).

با توجه به اهداف تحقیق، به نظر می‌رسد که مدل نظری کنترل اجتماعی هیروشی که بیشتر به جنبه‌های رفتاری و درونی افراد توجه داشته، مدلی مطلوب و مناسب جهت پاسخگویی فرضیه‌های ما برای بررسی باشد. بر اساس نظریه هیروشی، آزادی مطلق افراد در زندگی اجتماعی، زمینه‌ساز آسیب‌های اجتماعی در بین افراد و جامعه را فراهم می‌سازد. به اعتقاد هیروشی، بزه‌کاری زمانی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود یا به کلی از بین رود، به عبارتی انحرافات وقتی اتفاق می‌افتد که فرد نسبت به قید و بندهای اجتماعی کم اعتنا یا اصلاً بی‌اعتنا باشد. بر اساس این نظریه اگر افراد نسبت به پایداری و بنیادهای جامعه توجه‌ای نداشته باشند و خود را فردی آزاد و مستقل در نظر بگیرند، این فرایند رفتاری، زمینه را برای انزوای افراد و آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌سازد.

از متغیرهای اساسی و اصلی در نظریه هیروشی آموزه‌های دینی و تأثیر آن بر رفتار افراد می‌باشد. بنابر نظریه هیروشی، اعتقادات دینی و باورهای مذهبی به عنوان یک عامل کنترل‌کننده درونی بر رفتار فرد تأثیر گذار می‌باشد. بنابراین نظریه، فردی که پایبند به اعتقادات دینی، ارزش‌ها و هنجارها و نظام‌های فرهنگی در جامعه باشد فردی رها شده و گسسته در جامعه نخواهد بود. زمانی که در فرد، نقش مذهب و عوامل معنوی پررنگ می‌شود، بی‌شک میزان انحرافات و آسیب‌های اجتماعی کاهش پیدا می‌کند، چرا آیین‌های مذهبی مخالف هرگونه تنهایی و انزوا طلبی‌اند، به گونه‌ای که در بررسی‌ها و تحقیقات صورت گرفته مشخص شده است که اغلب مجرمان، افرادی دور شده از دین هستند و در خانواده‌هایی پرورش یافته‌اند که ارزش‌های معنوی کم‌رنگ و ارزش‌های مادی جای آن را گرفته است. در بحث متغیر روابط خانوادگی با توجه به نظریه هیروشی که عامل علاقه را در بحث آسیب‌های اجتماعی مطرح می‌کند، هر اندازه که فرد به نزدیکان و دوستان خود علاقه نشان دهد و دارای روابط اجتماعی مستحکمی باشد، کمتر دچار انحرافات می‌شوند. بنابراین مدت زمانی که فرد به اینترنت دسترسی دارد و مداومت استفاده از آن در روابط خانوادگی اثر گذار است. بدین گونه هرچه از اینترنت بیشتر استفاده کنیم، میزان استفاده احتمالاً باعث کم شدن ارتباط با خانواده می‌شود و این منجر به کاهش روابط خانوادگی و به عبارتی ارزش‌های خانوادگی می‌گردد. بنابراین نظر هیروشی، هر اندازه کاربر به اینترنت وابسته شود فرصت کمتری برای پرداخت به خانواده دارد و این ممکن است باعث کم اهمیت شدن خانواده نزد کاربر اینترنتی و

در نتیجه کاهش روابط خانوادگی گردد؛ لذا با توجه به ویژگی‌هایی که در محیط‌های اینترنتی وجود دارد، محیط‌های اینترنتی را به دو دسته تقسیم کرد: الف) محیط‌های تعاملی در اینترنت به محیط‌های می‌گوییم که در آن کاربران می‌توانند ارتباط دو طرفه برقرار نمایند مثل چت و ایمیل و محیط شبه تعاملی، که به محیط‌های گفته می‌شود که کاربران نمی‌توانند در آن محیط ارتباط دو طرفه برقرار کنند مثل انواع صفحات وب در اینترنت. از آنجائیکه در محیط‌های اینترنتی علی‌الخصوص در محیط تعاملی اینترنت افراد به راحتی می‌توانند نیازهای خود را مطرح کنند و این طرح نیازها باعث شکل‌گیری یک فضای گفت‌گو و مباحثه شده و در این مباحثه افکار جدیدی شکل می‌گیرد بنابراین اصل دلبستگی و علاقه‌هیروشی روابط میان گویندگان و شنوندگانی که از توان ارتباط برخوردارند، موجب می‌شود تا یکی دیگر از کارکردهای گفتار که همان شیوه زبان عادی تلفیق شده است، وارد عمل گردد، که این فرایند باعث شده که من‌گوینده احساسات، نیازها و نیت‌های درونیم را برای شنونده ابراز کنم. این احساسات باعث شده که روابط بین افراد صمیمی شده و نیازهای خود را بیان کند و انرژی عاطفی خود را در این محیط منحرف کنند. هر چند یکی از کاربردهای مهم اینترنت، کاربرد اجتماعی آن است، اما به دلیل آن که روابط اینترنتی نسبت به روابط رو در رو از غنای کمتری برخوردار است، در نهایت بهره‌گیری از اینترنت، افراد را تنها تر می‌کند.

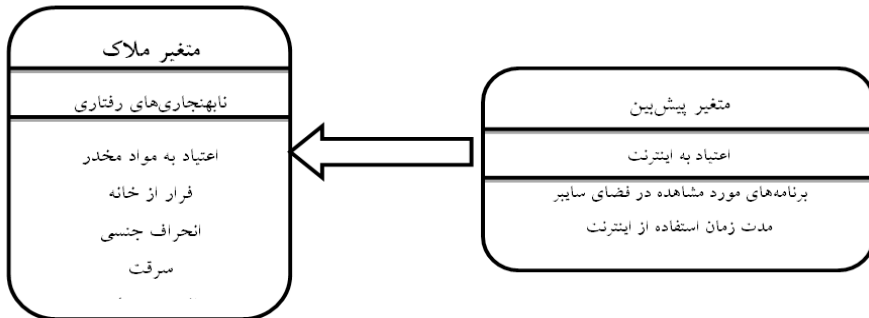
بنا بر نتایج تحقیقات صورت گرفته، هر چه افراد بیشتر وارد فضای صمیمیت در اینترنت شوند، این فضای صمیمی در اینترنت باعث خواهد شد، ارزش خانواده کاهش یابد و این احتمال به دلیل جایگزینی محیط اینترنت به جای خانواده برای آنان می‌شود. در ارتباط با متغیر تحصیلات دانش‌آموزان و اعتیاد اینترنتی، بررسی‌ها نشان دهنده آن است که یکی از دلایل اصلی خانواده‌ها از خرید کامپیوتر و ارتباط با اینترنت در منزل، آموزش است. والدین اعتقاد دارند که این ابزار نگرش کودک را به مدرسه بهبود می‌بخشد و وسیله‌ای برای ارتقای دانش آن‌هاست. در همین رابطه، هیروشی معتقد است هرچه دانش‌آموزان زمان بیشتری را به فعالیت‌های فرهنگی، آموزشی و هنری اختصاص دهند و در این زمینه با دیگر گروه‌ها مشارکت نمایند، خیلی کمتر نسبت به کسانی که فارغ از هر گونه فعالیت، سازنده هستند، دچار آسیب‌های افت تحصیلی، افسردگی، خستگی، احساس تنهایی و عدم امنیت می‌گردند. از سوی دیگر، بنا بر نظریه هیروشی هرچه افراد از تعهدپذیری بیشتر برخوردار باشند و نسبت به شغل، والدین، نزدیکان و ارزش‌های جامعه احساس مسئولیت‌پذیری نماید، این فرایند می‌تواند فرد را از بی‌هدف بودن و

گرفتنی از قید و بندهای جامعه دور سازد. استفاده از اینترنت مانند ورود به یک بزرگراه است، هر فرد با کمترین هزینه می تواند به این بزرگراه وارد شود؛ بخشی از کاربران پیش از ورود به بزرگراه مقصد خود را تعیین می کنند. نیاز مشخصی دارند و با برطرف شدن آن نیاز از بزرگراه خارج می شوند. اما عده ای دیگر بدون آنکه مقصد خاصی داشته باشند به اینترنت مراجعه می کنند تا با فرار از خود، ناکامی های خود را فراموش کنند.

مدل مفهومی و تحلیلی تحقیق

روش شناسی تحقیق

در این پژوهش، با توجه به موضوع و اهداف تحقیق از روش توصیفی- تحلیلی استفاده شده است. روش جمع آوری داده ها میدانی بوده و پرسشنامه پیش ساخته طراحی شد. برای این منظور، پرسشنامه ای بر اساس اهداف و فرضیات تحقیق و متغیرهای مورد پژوهش طراحی و بعد از سنجش میزان روایی و پایایی سوالات از طریق انجام آزمون های مربوطه پرسشنامه نهایی تدوین می گردد. در این میان جهت تکمیل پژوهش از «روش تحقیق کتابخانه ای» نیز به عنوان روش تکمیلی استفاده شده است.

جامعه آماری این پژوهش عبارت است کلیه دانش آموزان دبیرستانی دختر منطقه یک آموزش و پرورش شهر سیرجان در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد (N=۷۶۰) بودند. برای تعیین حجم نمونه برای دبیرستان دخترانه منطقه یک آموزش و پرورش شهر سیرجان با استفاده از جدول مورگان و کوکران تعداد (N=۲۵۵) نفر تعیین شده است، که روش نمونه گیری در این تحقیق از نوع خوشه ای هدفمند است که به تناسب دانش آموزان هر مدرسه و تناسب دانش آموزان موجود در سه رشته تحصیلی تجربی، ریاضی

و ادبیات مشخص می‌گردد. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش، پرسشنامه است که متناسب و در ارتباط مستقیم با موضوع، اهداف، فرضیه و سوالات پژوهش طراحی خواهد شد. در این تحقیق پرسشنامه‌ای با سوالات بسته تهیه و بین دختران دبیرستان منطقه یک شهر سیرجان ($N=760$) که حجم نمونه این تحقیق بر اساس معیار سنجش جدول کوکران و مورگان برآورد گردید. حجم نمونه به کار رفته در این تحقیق برابر جدول کوکران و مورگان تعداد ($N=255$) نفر تعیین شده است و داده‌های موجود در این پرسشنامه بر اساس نرم‌افزار Spss ۲۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین در این تحقیق از ابزار سنجش ضریب‌های همبستگی برای بررسی فرضیه تحقیق استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

نتایج حاصل از بررسی توزیع فراوانی افراد مورد بررسی بر اساس سن نشان داد که از ۲۵۸ فرد مورد بررسی ۲۲ نفر (۸/۷ درصد) دارای ۱۶ سال، ۱۷۰ نفر (۶۵/۸ درصد) از پاسخگویان دارای ۱۷ سال، ۴۶ نفر (۱۷/۸ درصد) از پاسخگویان دارای ۱۸ سال، ۲۰ نفر (۷/۷ درصد) از پاسخگویان دارای ۱۹ سال را تشکیل می‌دهند. همچنین از ۲۵۸ فرد مورد بررسی ۷۱ نفر (۲۷/۴ درصد) از پاسخگویان در رشته ریاضی و فیزیک، و ۱۲۸ نفر (۴۹/۶ درصد) از پاسخگویان در رشته تجربی و ۵۹ نفر (۲۳ درصد) از پاسخگویان در رشته ادبیات مشغول به تحصیل هستند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در بین جامعه آماری مورد مطالعه تعداد ۷۲٫۴ درصد از اینترنت در منزل استفاده می‌کنند و ۱۸٫۹ درصد از کافی‌نت استفاده می‌کنند و ۱٫۸ درصد در مدرسه و مابقی با ابزار و در اماکن غیره از اینترنت استفاده می‌کنند که شامل استفاده از گوشی همراه خود نیز می‌باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در بین جامعه آماری مورد مطالعه تعداد ۶۵٫۸ درصد بین یک تا دو ساعت، ۲۰٫۹ درصد بین سه تا چهار ساعت، ۸٫۹ درصد بین پنج تا شش ساعت و تعداد ۴٫۴ درصد بیشتر از شش ساعت در شبانه روز وقت خود را در استفاده از اینترنت می‌گذارند. در بین جامعه آماری مورد مطالعه تعداد ۵۳٫۲ درصد جهت گذراندن اوقات فراغت خود از اینترنت استفاده می‌کنند و ۲۹ درصد برای پیدا کردن و مطالعه درسی از اینترنت استفاده نموده و مابقی با ۱۷٫۸ درصد، جهت کسب خبر از اینترنت استفاده می‌کنند.

مقدار ضریب تعیین چندگانه (R^2) در هر مرحله با وارد شدن متغیر به مدل بهبود می‌یابد و این مقیاس در مرحله سوم بیشترین مقدار خود را می‌گیرد که نشان می‌دهد رگرسیون گام به گام با هر مرحله ورود متغیر به این مدل بهبود می‌یابد و بهترین مدل، همان مدل مرحله سوم یعنی مدل با سه متغیر است که مقدار R^2 در این مدل برابر با ۰/۶۹۷ است.

جدول ۱- سن افراد مورد مطالعه

آماره مولفه	سن	فراوانی	میانگین	انحراف معیار
ناهنجاری رفتاری دانش‌آموزان	۱۶سال	۱۰	۵/۲۷	۷۱/۰
	۱۷سال	۲۰۸	۸۲/۲۳	۵۴/۴
	۱۸سال	۴۰	۲۹/۲۳	۹۵/۳
	۱۹سال	۱۲	۵/۲۴	۷۱/۰
استفاده از فضای سایبری	۱۶سال	۱۶	۳۵	۸۳/۲
	۱۷سال	۱۹۹	۰۹/۲۷	۰۵/۵
	۱۸سال	۴۵	۲۹/۲۷	۶۳/۶
	۱۹سال	۱۰	۲۴	۰۷/۷
ساعات استفاده از فضای سایبری	۱۶سال	۹	۵/۲۲	۳۶/۶
	۱۷سال	۱۹۴	۴۴/۲۰	۲۴/۶
	۱۸سال	۵۱	۲۹/۲۰	۱۲/۸
	۱۹سال	۱۶	۵/۱۷	۹۵/۴
برنامه‌های مشاهده شده در فضای سایبری	۱۶سال	۱۶	۵/۳۲	۷۱/۰
	۱۷سال	۲۰۶	۹۴/۲۶	۷۹/۵
	۱۸سال	۳۶	۵۷/۲۲	۸۰/۵
	۱۹سال	۱۲	۲۷	۶۶/۵

میانگین همه متغیرهای تحقیق در دانش‌آموزان ۱۶ ساله از بقیه دانش‌آموزان بالاتر

جدول ۲- رشته تحصیلی افراد مورد مطالعه

توان آماری	میانگین	فراوانی	نوع رشته	آماره مولفه
۰۰۰/۱	۰۵/۲۳	۱۱۴	ریاضی	ناهنجاری رفتاری دانش آموزان
	۴/۲۵	۱۵۰	تجربی	
۰۰۰/۱	۲۱/۲۶	۱۱۰	ریاضی	استفاده از فضای سایبری
	۲۸/۷۲	۱۵۴	تجربی	
۰۰۰/۱	۶۷/۲۰	۱۱۷	ریاضی	ساعات استفاده از فضای سایبری
	۲۴/۲۰	۱۴۹	تجربی	
۰۰۰/۱	۵۲/۲۵	۱۱۲	ریاضی	برنامه های مشاهده شده در فضای سایبری
	۰۸/۲۸	۱۵۲	تجربی	

میانگین همه متغیرهای تحقیق بجز متغیر ساعات استفاده از فضای سایبری در دانش آموزان رشته تجربی از دانش آموزان رشته ریاضی بالاتر است.

توان آماری	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	سن	آماره مولفه
۱/۰۰۰	۰/۴۱	۲/۲۷	۱۰۹	ریاضی	اعتیاد
	۰/۴۲	۲/۶۹	۱۵۵	تجربی	
۱/۰۰۰	۰/۴۷	۲/۷۶	۱۱۲	ریاضی	فرار از خانه
	۰/۴۰	۳/۰۱	۱۵۲	تجربی	
۱/۰۰۰	۰/۴۶	۲/۱۵	۱۱۵	ریاضی	انحراف جنسی
	۰/۵۱	۲/۸۳	۱۴۹	تجربی	
۱/۰۰۰	۰/۵۷	۲/۹۳	۱۱۴	ریاضی	سرقت
	۰/۴۳	۳/۱۰	۱۵۰	تجربی	
۱/۰۰۰	۰/۴۹	۲/۸۹	۱۱۶	ریاضی	افت تحصیلی
	۰/۵۷	۳/۱۴	۱۴۸	تجربی	

با توجه به ستون میانگین‌ها در جدول مشخص است که میانگین همه متغیرهای اعتیاد، فرار از خانه، انحراف جنسی، سرقت و افت تحصیلی در دانش‌آموزان رشته تجربی از دانش‌آموزان رشته ریاضی بالاتر است.

نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که بین ناهنجاری رفتاری دانش‌آموزان با استفاده از فضای سایبری رابطه وجود دارد. این نتیجه با تحقیق مسعودنیا (۱۳۹۱) با عنوان استفاده مسأله‌ساز از فضای سایبر و خطر بروز اختلال افسردگی در نوجوانان همخوانی دارد، زیرا مسعودنیا در تحقیق خود به این نتیجه رسید که تفاوتی معنادار میان کاربران عادی و کاربران با استفاده مسأله‌ساز از فضای سایبر، از نظر افسردگی کلی و نیز، مولفه‌های غمگینی، ناراحتی‌های جسمانی، خودانگاره منفی/ بدبینی، گناه خویشتن، بی‌حالی و انزوا وجود دارد. تحلیل رگرسیون چندگانه سلسله مراتبی نشان داد که استفاده مسأله‌ساز از فضای سایبر، ۲۳/۷ درصد از واریانس متغیر افسردگی را تبیین کرد استفاده مسأله‌ساز از فضای سایبر، یکی از عوامل خطر ساز عمده برای سلامت خلقی در نوجوانان است و خطر اختلال افسردگی در نوجوانان را افزایش می‌دهد.

همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد بین ناهنجاری رفتاری دانش‌آموزان با ساعات استفاده از فضای سایبری رابطه وجود دارد. بر اساس انگیزه استفاده از اینترنت، نزدیک به ۵۳٫۲ درصد جهت گذراندن اوقات فراغت از اینترنت استفاده می‌کنند و ۲۹ درصد برای پیدا کردن مطالب درسی استفاده می‌کنند. این یافته‌ها با نتیجه تحقیق ین و همکاران (۲۰۰۸) با عنوان علائم روانی در نوجوانان مبتلا به اعتیاد به اینترنت: با استفاده از مواد مخدر همخوانی دارد، زیرا آن‌ها در این تحقیق نشان دادند افرادی که از اینترنت زیاد استفاده می‌کردند، آسیب‌های روانی بیشتری، در مقایسه با افرادی داشتند که کمتر از اینترنت استفاده می‌کردند. با توجه به اینکه استفاده از مواد مخدر یک نوع ناهنجاری رفتاری تلقی می‌شود؛ لذا نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق ین و همکاران همخوانی دارد.

استفاده از فضای سایبری در دانش‌آموزان رشته ریاضی، تجربی و ادبیات متفاوت است. همچنین ساعات استفاده از فضای سایبری دانش‌آموزان رشته ریاضی و تجربی و ادبیات متفاوت است، که نشان می‌دهد میانگین ساعات استفاده از فضای سایبری دانش‌آموزان رشته تجربی از دانش‌آموزان رشته ادبیات از ریاضی بالاتر است. مشکانی و مشکانی (۱۳۸۱) گزارش کرده‌اند که الگوهای رفتاری نقش مهمی در رفتارهای ناهنجار دارند. یعنی برنامه‌های مشاهده

شده در فضای سایبری در دانش آموزان رشته ریاضی و تجربی متفاوت است. که میانگین برنامه‌های مشاهده شده در فضای سایبری در دانش آموزان رشته تجربی از دانش آموزان ادبیات و از رشته ریاضی بالاتر است. متأسفانه در این زمینه تحقیق مشابهی یافت نشد و این احتمال وجود دارد که علت این امر به این دلیل باشد که دانش آموزان رشته ریاضی بیشتر با فرمول و اثبات قضایا سروکار دارند و اینکه رشته ریاضی یک رشته نظری می‌باشد در حالی که دانش آموزان در رشته تجربی بهتر می‌توانند از اینترنت کمک بگیرند و منابع و نیازهای درسی خود را نسبت به رشته ریاضی در اینترنت یافت کنند.

فرضیه مربوط به تفاوت میانگین متغیرهای اعتیاد، فرار از خانه، انحراف جنسی، افت تحصیلی در بین دانش آموزان با سنین متفاوت پذیرفته شد. با توجه به نتایج تحقیق وروایی و همکاران (۱۳۸۹) میانگین سن شروع گرایش به انحرافات جنسی و روسپی‌گری، حدود ۱۹ سالگی بوده که از این جهت با نتایج تحقیق حاضر همخوانی دارد، زیرا نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد که بیشترین انحراف جنسی در سن ۱۹ سالگی می‌باشد. همچنین اعتیاد، فرار از خانه، سرقت و افت تحصیلی نیز همسو و همجهت با انحرافات جنسی می‌باشند، که در تحقیق حاضر بیشترین میانگین مربوط به دانش آموزان ۱۹ ساله می‌باشد.

نتایج نشان داد که بین تحصیلات، سن و روابط خانوادگی و اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد، بیشترین سن استفاده از اینترنت در دانش آموزان ۱۶ ساله، بالاتر از بقیه دانش آموزان است و تعداد ۲۲/۲ درصد از دانش آموزان بیش از ۵ ساعت در شبانه روز وقت خود را صرف استفاده از اینترنت می‌کنند. در ناهنجاری‌های رفتاری استفاده از اینترنت برنامه‌های مشاهده شده دانش آموزان رشته تجربی بیش از ادبیات و بعد ریاضی بود، اما در ساعات استفاده از فضای سایبری دانش آموزان رشته تجربی به طور معناداری، بیش از ادبیات و رشته ریاضی بودند. میانگین متغیرهای اعتیاد به مواد مخدر، فرار از خانه، انحراف جنسی، افت تحصیلی با افزایش سن افزایش یافت و این اختلالات در دانش آموزان و رشته تحصیلی رابطه معنی‌داری را نشان داد.

پیشنهادات

۱. دانش آموزان را به جای استفاده از فضای سایبری به سمت کتاب و کتابخوانی سوق دهند تا با کاهش استفاده از فضای سایبری توسط دانش آموزان، ناهنجاری رفتاری دانش آموزان نیز کاهش پیدا کند.
۲. اوقات فراغت دانش آموزان را به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند تا دانش آموزان فرصت

کمتری برای استفاده از فضای سایبری داشته باشند و ساعات کمتری را صرف فضای سایبری کنند، تا با کاهش ساعات استفاده از فضای سایبری توسط دانش‌آموزان، ناهنجاری رفتاری دانش‌آموزان نیز کاهش پیدا کند.

۳. برنامه‌هایی را که توسط دانش‌آموزان در فضای سایبری مشاهده می‌شود مورد نظارت و کنترل قرار گیرد، تا اینکه دانش‌آموزان نتوانند هر گونه برنامه‌ای را در فضای سایبری به راحتی مشاهده کنند، از این طریق می‌توان میزان ناهنجاری دانش‌آموزان را کاهش داد.

۴. با توجه به نتایجی که بدست آمده مشاهده کردیم که میزان ناهنجاری در دانش‌آموزان رشته تجربی نسبت به دانش‌آموزان رشته ادبیات و بعد از آن ریاضی بیشتر است؛ لذا باید علت این موضوع را به صورت علمی ریشه‌یابی کرد و بیشتر توجه را به دانش‌آموزان رشته تجربی معطوف کرد.

منابع

- امیدوار، احمد، صارمی، علی اکبر، (۱۳۸۱)؛ اعتیاد به اینترنت (توصیف، سبب شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاس‌های سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت)، مشهد، انتشارات تمرین
- تقوی ن. (۱۳۹۱)؛ بررسی علل فرهنگی ناهنجاری‌های رفتاری زنان تبریز. زن و مطالعات خانواده. شماره ۱۶.
- خانیکه ه. (۱۳۹۰)؛ فضای سایبری و شبکه‌های اجتماعی. فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات جامعه‌اطلاعاتی. دوره ۱. شماره ۱.
- دهقان، علیرضا. (۱۳۸۴)؛ قماربازی اینترنتی. فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، دوره اول. شماره پیاپی ۲ و ۳، صص ۴۵-۷۲.
- ستارزاده د. (۱۳۹۱)؛ بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن. فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی. شماره چهاردهم.
- شکریبگی ع. (۱۳۹۱)؛ رسانه، زنان و مناسبات خانواده. نشست انجمن جامعه‌شناسی ایران.
- عزیزی، مهدی، (۱۳۸۱)؛ اعتیاد به اینترنت، بیماری‌های قرن بیست و یکم، نشریه خبر
- گروهل، جان، (۱۳۸۱)؛ اعتیاد به اینترنت، ترجمه پرویز آزادی، نشریه ابرار
- گرینفیلد، دیوید (۱۳۸۴) اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن، مجله ره آورد نور، پاییز، شماره ۱۲، صص ۴۸-۵۱
- محسنی م. (۱۳۸۶)؛ جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران. انتشارات طهوری. چاپ اول. صص: ۱۸۱ و ۴۲۷.
- محسنی، منوچهر؛ دوران، بهزاد؛ سهرابی، محمدهادی (۱۳۸۵)؛ بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره هفتم (شماره ۴) صص ۹۵-۷۲
- معیدفر س. (۱۳۷۹)؛ جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی معاصر در ایران. تهران. انتشارات سرزمین ما. صص ۲۱۷.

- معیدفر، سعید؛ حبیب پور، کریم؛ گنجی، احمد (۱۳۸۶)؛ اعتیاد اینترنتی، علل و پیامدهای آن در بین جوانان شهر تهران، فصلنامه رسانه، پاییز، سال ۱۶، شماره ۳، صص ۵۵-۸۰

فصلنامه دانش انتظامی کرمان / سال هفتم / شماره هجدهم / زمستان ۱۳۹۳

